

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

КРЕДИТТЕУ ЖӨНІНДЕ БАНКТЕРГЕ
ПІКІРТЕРІМ ЖҮРГІЗУ
2018 ЖЫЛҒЫ 4-ТОҚСАН

Кредиттеу жөнінде банктерге пікіртерім жүргізу¹

2018 жылғы 4-тоқсан

Корпоративтік секторды кредиттеу

2018 жылғы 4-тоқсанда корпоративтік кредиттеу талаптарының индексі айтарлықтай өзгермейді, бірақ оның құрамдастарының серпіні андеррайтинг сапасының жақсарғанын және кредитке қабілетті қарыз алушылар үшін талаптардың жақсарғанын көрсетеді (1, 3-суреттер). Банктер бұл үрдісті тәуекелге бағдарланған қадағалауды енгізуге жатқызып отыр, ол қарыз алушыларды іріктеуді және жақсы қарыз алушылар үшін бәсекелестікті қатаңдатуға ықпал жасады, ал бәсекелестік маржаға әсер етті. Іс жүзінде барлық корпоративтік банктер ішкі нормативтік құжаттарды, кепіл саясаттарын, кредиттік шешімдер қабылдау процестерін қайта қарады, байланысты тұлғалардың тізімін және байланыстылықтың түсіндірілуін кеңейтті.

Сектор бойынша кредиттердің орташа мөлшерлемелері өзгермейді (4-сурет). Жекелеген банктер үшін кредиттік рейтингтердің төмендеуі қорландыру құнын арттырды және кредиттері бойынша мөлшерлемелердің өсуіне ықпал етті.

Екі тоқсан қатарынан ірі кәсіпкерлер тарапынан кредитке сұраныс төмендеуде (2-сурет). Тоқсан ішінде жүйе бойынша өтініштер саны 9%-ға, 417 данадан 380 данаға дейін төмендеді. Ірі банктердің пікірінше, бұл «нарықтың игерілуіне», кредитпен толық қамтамасыз етілуімен және «қаржыландыру үшін жаңа жобалар сирек пайда болуына» байланысты. Сонымен қатар, 2019 жылы экономиканың басым салаларын кредиттеу үшін мәлімделген 600 млрд теңге бөлуді күту жекелеген қарыз алушылардың сұранысын кейінге қалдыруы мүмкін еді.

ШОБ-тың кредитке сұранысы айналым қаражатына қажеттіліктің өсуімен бірге өсуді жалғастырды (2-сурет). 2019 жылы банктердің көпшілігі мемлекеттік қолдаудың күшейуін күтіп, ШОБ портфелін ұлғайтуды жоспарлап отыр.

Банктер 2019 жылғы 1-тоқсанда сұраныс (2-сурет) болжамды талаптар мен кредиттеу мөлшерлемелері (1, 4-суреттер) сияқты бұрынғы деңгейде қалады деп күтуде.

Жеке тұлғаларға кредит беру

Банктер бөлшек кредиттеуде автокредиттеуден басқа қарыздың барлық түрлері бойынша талаптардың жеңілдегенін атап өтуде (5, 9-суреттер).

2018 жылғы 4-тоқсанда бірнеше ірі банктердің 7-20-25 және Баспана-Хит бағдарламаларына қосылуы ипотека талаптарының жеңілдеуі, атап айтқанда төлем қабілеттілігіне қойылатын талаптардың жеңілдеуі, рұқсат ету мерзімінің ұлғаюы және комиссиялардың төмендеуі түрінде байқалды (5, 7-суреттер).

¹ 4-тоқсанға кредиттеу жөнінде банктерге пікіртерімді Қазақстан Ұлттық Банкі 2019 жылғы қаңтарда жүргізді. 26 екінші деңгейдегі банктерді тоқсан сайынғы зерттеу нәтижелері бойынша талдау қорытындысы дайындалды.

Осының аясында бағдарламаларға қатысушы банктер ипотекаға сұраныстың өскенін атап өтті (6-сурет). Тоқсан ішінде жүйе бойынша өтінімдер саны 17 мыңға дейін 9%-ға өсті. Соған қарамастан, мақұлданған өтінімдер саны 8 мың деңгейінде өзгеріссіз қалды. Банктер 2019 жылғы 1-тоқсанда кредиттеу талаптарында және ипотекаға сұраныста өзгерістер күтпейді (5, 6-суреттер).

Тұтынушылық кредиттеуде қамтамасыз етілген қарыздарға сұраныс төмендеді және қамтамасыз етілмегендерге өсті (5, 6-суреттер). Өтінімдер саны 4,5 млн дейін 12%-ға өсті. Келіп түскен өтінімдер бойынша қарыздың орташа сомасы 419 мың теңгеден 397 мың теңгеге дейін төмендеді.

Комиссиялардың төмендеуіне және ұзақ мерзімді пайдаланылатын тауарларға сұраныстың маусымдық өсуіне қарамастан қамтамасыз етілген қарыздарға сұраныс төмендеді. Банктер бұны қамтамасыз етілмеген қарыздарға сұраныстың өсуімен түсіндіреді, онда ең жоғары сома артты.

Банктер қамтуды кеңейту үшін клиенттің кірістері мен шығыстарын сипаттайтын қосымша ақпарат көздерін – дебеттік карта жөніндегі үзінді көшірмелерді, телекоммуникациялық компаниялардың, электрондық төлем жүйелерінің деректерін жинау үшін барынша көбірек күш жұмсайды. Бұл, банктердің пікірі бойынша, клиенттің қажеттіліктері мен мүмкіндіктеріне сәйкес келетін өнімдерді ұсынуға мүмкіндік береді.

Банктер автокредиттеуге сұраныстың өскенін атап өтті және бұны автомобильге қажеттіліктің артуымен байланыстырып отыр. Жекелеген банктер сұраныстың артуын автокредиттеудің белгілі бір сегменттерінен ірі бәсекелестердің шығуымен байланыстырып отыр. Келесі тоқсанда банктер автокредиттер мен қамтамасыз етілмеген қарыздарға сұраныстың одан әрі өсуін күтеді, бірақ кредиттеу талаптарын өзгертуді жоспарлап отырған жоқ (5, 6-суреттер).

Зерттеу жөніндегі жалпы ақпарат

Кредиттеу жөніндегі пікіртерімді банктерге Ұлттық Банк кредиттік ресурстарға сұраныс пен ұсыныстарға өзгерістерді бағалау мақсатында тоқсан сайынғы негізде жүргізеді. Пікіртерім банктің жалпы кредиттік саясатын қалыптастыруға және тәуекелдерді басқаруға жауапты банктің басшыларына жіберілді. Зерттеу барысында жекелеген банктердің өкілдерімен сауалнама және кейіннен сұхбат алу арқылы барлық банктерге пікіртерім жүргізіледі.

Көптеген сұрақтарға жауаптардың нұсқалары төменде келтірілгендердің біреуін таңдауды пайымдайды:

-1 = айтарлықтай азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

-0,5 = шамалы азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

0 = бұрынғы деңгейде қалады (қалды)

0,5 = шамалы ұлғаяды (ұлғайды)/жеңілдейді (жеңілдеді)

1 = айтарлықтай ұлғаяды (ұлғайды)/жеңілдейді (жеңілдеді)

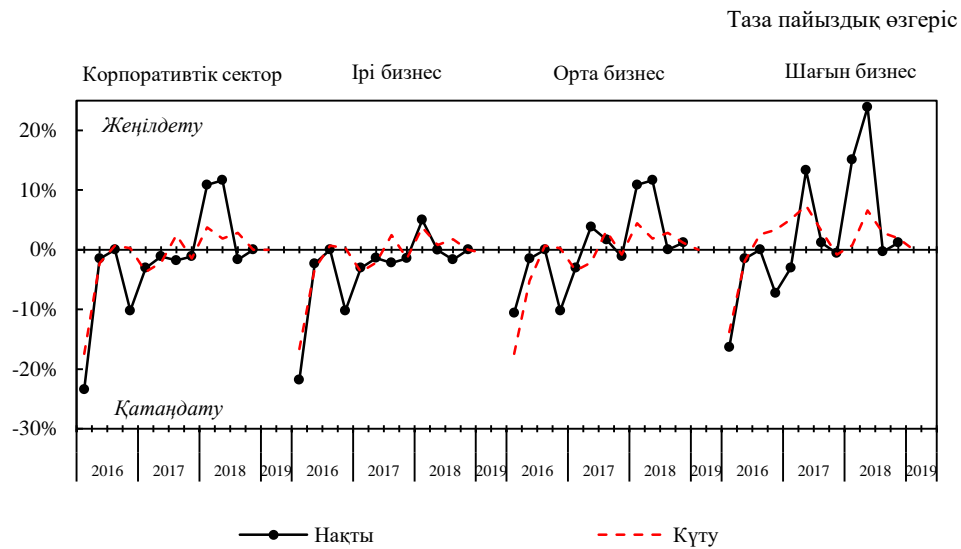
2018 жылғы 1-тоқсанға дейін зерттеу нәтижелері таза пайыздық өзгерісті (ТПӨ) – өлшемдердің ұлғайғанын (жеңілдегенін) белгілеген респонденттер үлесі мен оның азайғанын (қатаңдағанын) белгілеген респонденттердің үлесі арасындағы айырманы есептеу арқылы қарапайым орташа ретінде жинақталды.

2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап зерттеу нәтижелері кредиттеу нарығының тиісті сегментіндегі банктердің үлесін ескере отырып ТПӨ-ге жинақталады. Аталған индикатордың мәні егер банктер «айтарлықтай азайды/қатаңдады» жауабын таңдаса -100%-дан бастап, егер банктер «шамалы айтарлықтай ұлғайды/жеңілдеді» жауабын таңдаса 100%-ға дейін құбылуы мүмкін.

Аталған ТПӨ индикаторының оң мәні өлшемдердің өсу (жеңілдеу) қарқыны туралы, теріс мәні – төмендегені (қатаңдағаны) туралы куәландырады. Бұл ретте, таза пайыздық өзгерістің мәні өлшемдегі өзгерістің шамасын көрсетпейді, тек өзгерістің өзін ғана көрсетеді.

Сонымен қатар 2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап келіп түскен және мақұлданған кредиттік өтінімдер жөніндегі сұрақтар қосылды (№21, 22, 23 сұрақтар). Келіп түскен өтінімдердің жалпы саны кредиттік шешім (мақұлданды/ бас тартылды) қабылданған өтінімдерді, және зерттеу жүргізу барысында қаралып жатқан өтінімдерді қамтиды.

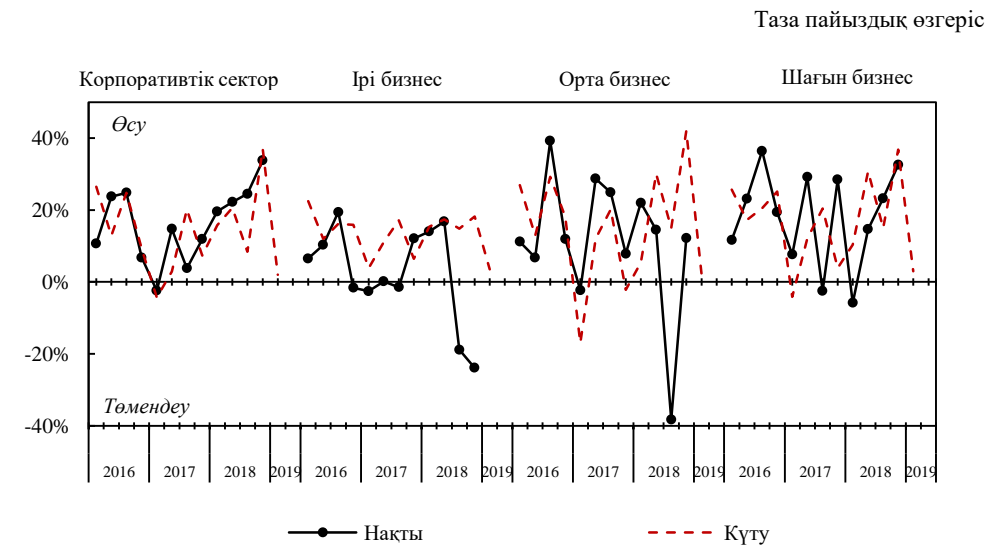
1-сурет. Корпоративтік секторды кредиттеу талаптары

(а) №5 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

2-сурет. Кәсіпкерлік субъектілерінің кредит ресурстарына сұраныс

(а) №1 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кәсіпкерлер тарапынан кредиттік ресурстарға сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

3-сурет. Кредиттеудің жекелеген талаптары

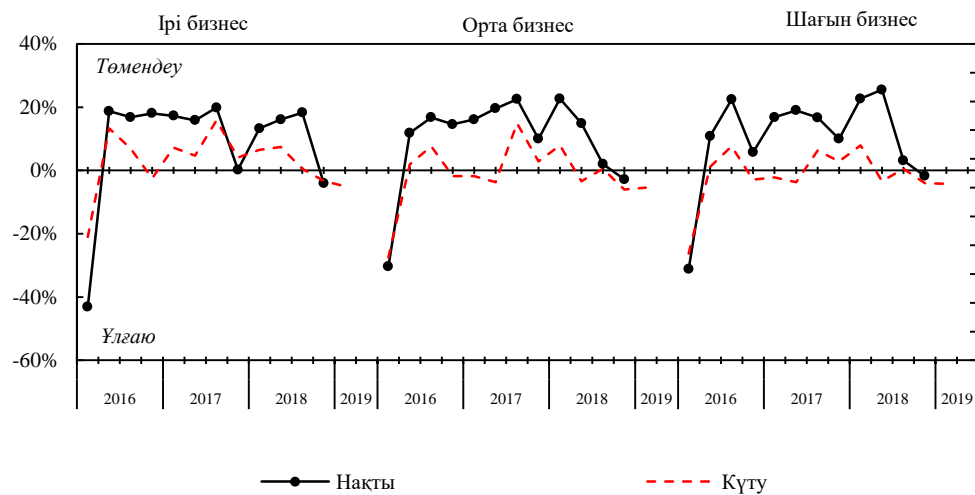
Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №7 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келісі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

4-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемелері

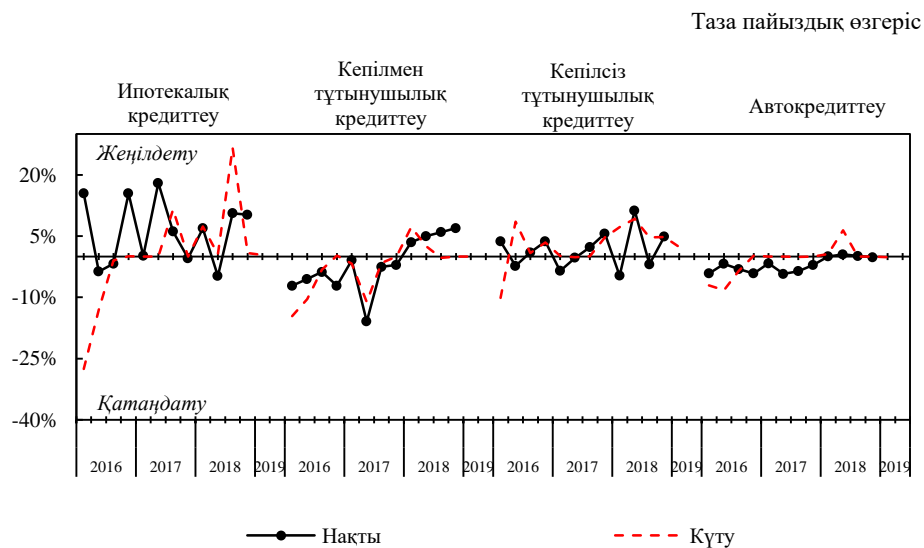
Таза пайыздық өзгеріс

(а) №8 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?

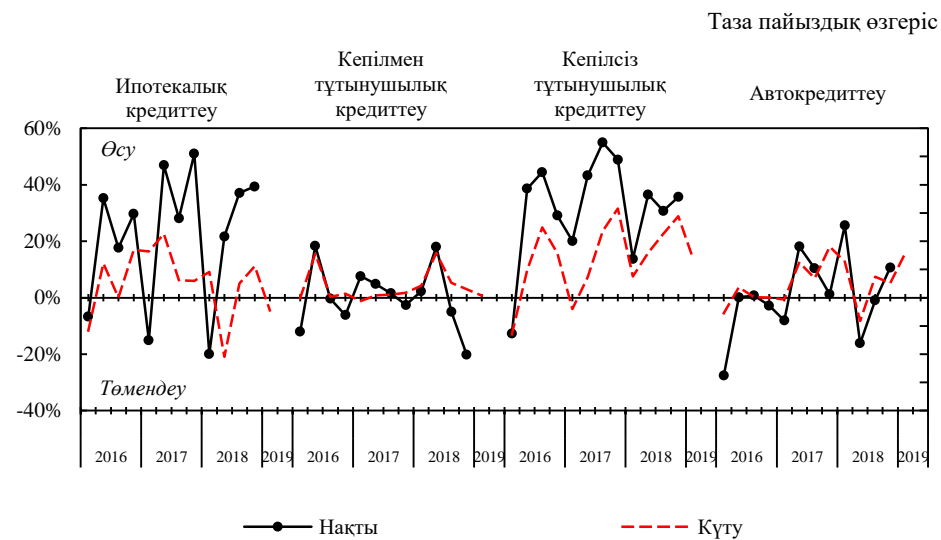
(б) Оң таза өзгеріс корпоративтік секторға арналған кредиттеріне сыйақы мөлшерлемелерінің төмендеу белгісі болады.

5-сурет. Жеке тұлғалардың кредиттеу талаптары

- (а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?
 (б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

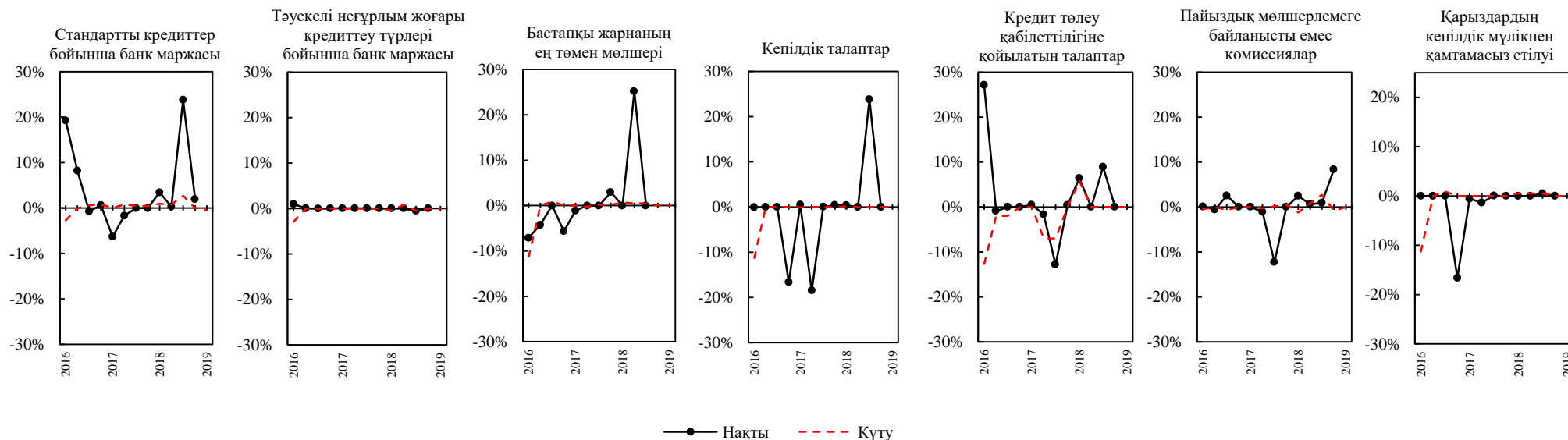
6-сурет. Жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныс

- (а) №9 сұрақ: Жеке тұлғалардың кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғалардың кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?
 (б) Оң таза пайыздық өзгеріс жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

7-сурет. Ипотекалық кредиттеу талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

(а) №16 сұрақ: Ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс ипотекалық кредиттеудің талаптары қысқаруының белгісі болады.

8-сурет. Тұтынушылық кредиттеудің талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

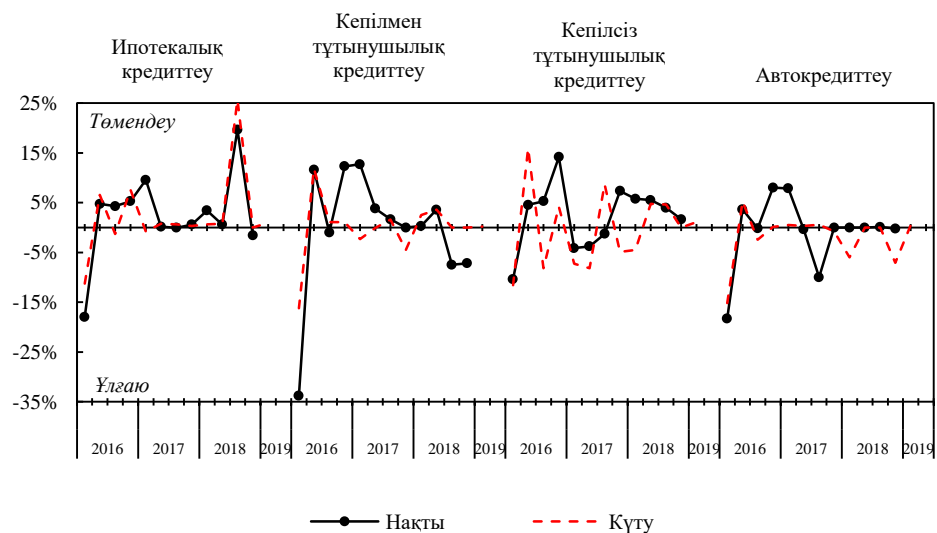
(а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

№17 сұрақ: Тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс тұтынушылық кредиттеудің талаптарын қысқарту белгісі болады.

9-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі

Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №18 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Таза оң пайыздық өзгеріс жеке тұлғаларға арналған кредиттердің сыйақы мөлшерлемесін төмендету белгісі болады.